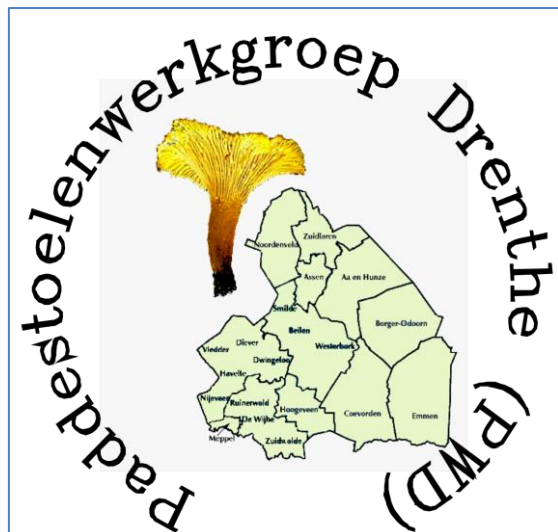

Cantharellus

NIEUWSBRIEF VAN DE PADDESTOELENWERKGROEP DRENTHE

NUMMER 25

AUGUSTUS 2022

Redactie: Eef Arnolds
Holthe 21
9411 TN Beilen
eefarnolds@hetnet.nl

INHOUD

Geesdrift – Eef Arnolds	2
Activiteiten van de Paddenstoelen Werkgroep Drenthe in 2022	3
De excursies van de PWD in 2021 – Eef Arnolds & Rob Chrispijn	6
Wat doet de Paddenstoelenwerkgroep Drenthe?	36
<i>Cantharellus</i> , de nieuwsbrief van de PWD	36

Oliebolzwam (*Rhizina undulata*) in Boswachterij Gees (foto Eef Arnolds).

Geesdrift

Net als in 2018, 2019 en 2020 schrijf ik de introductie bij een nummer van *Cantharellus* tijdens een hittegolf. En opnieuw is het gortdroog. We stevenen af op een neerslagtekort van meer dan 250 millimeter, net als in de extreem droge jaren 2018 en 2020. Dat is in het veld ook duidelijk zichtbaar. In Schepping verkleuren sommige berken en haagbeuken al geel en laten beuken massaal groene bladeren vallen. Er is hier een markant verschil tussen de graslanden op zandige ondergrond en die op keileem. De eerste zien er uit als Afrikaanse steppes: bruingeel, verdord en bloemloos. De graslanden op leem zijn nog zomergroen en laatbloeiers als Blauwe knoop en Duifkruid bloeien volop. Opvallend is wel dat er boven deze bloemenweides nauwelijks vlinders en bijen vliegen. Die concentreren zich in de tuinen rond het huis. Ik vermoed dat de bloemen daar meer nectar produceren doordat ik die deze zomer een paar keer gesproeid heb.

Vorig jaar vormde een uitzondering in een reeks van hete en droge zomers. We hadden toen een gematigde zomer, gevolgd door een zachte herfst met een vrij droge september, maar voldoende regen in oktober. Daardoor waren er vooral later in het seizoen veel paddenstoelen, zoals blijkt uit de rijk geïllustreerde excursieverslagen in deze nieuwsbrief. Voor het eerst in jaren gingen alle geplande PWD-excursies door, ook in de nazomer. Er werden voor liefhebbers zelfs drie excursies ingelast naar Boswachterij Gees, naast de twee excursies die al op het programma stonden. Dat gebied is vorig jaar het troetelkind van de werkgroep geworden, niet alleen vanwege de rijke mycoflora, maar ook vanwege de mooie bossen en de speciale, verstilte sfeer die er heerst. De titel van deze introductie, 'Geesdrift', bevat dan ook geen typefout.

Aanvankelijk was het de bedoeling om in deze nieuwsbrief twee andere artikelen op te nemen, over de voorlopige resultaten van de paddenstoelenkartering in Gees en over de landelijke stikstofproblematiek die niet alleen boeren en politici, maar ook natuurliefhebbers aangaat. In verband met de grote omvang van de excursieverslagen is besloten om die bijdragen op te nemen in een extra aflevering van *Cantharellus* die nog deze herfst zal verschijnen.

Intussen zijn de bossenzorgen, waarover ik het in de vorige aflevering had, geenszins voorbij. De Bossenstrategie van het ministerie van LNV, met daarin ingrijpende voorstellen voor omvorming van het Nederlandse bos, is nog altijd niet in het parlement behandeld maar wordt al wel volop in praktijk gebracht. Dit heeft desastreuze gevolgen voor bestaande bossen op zandgronden die op gekunstelde wijze een totaal andere samenstelling zouden moeten krijgen, met voorrang voor zogenaamde 'rijkstrooiselbomen'. Er wordt in bosbouwkringen verwacht, gehoopt of geveinsd dat de verbouwde bossen de gevolgen van door de mens veroorzaakte verzuring, vermesting, verdroging en een warmer klimaat beter kunnen doorstaan. Eigenlijk is de Bossenstrategie daarmee een halfslachtige poging tot het maskeren van volstrekt falend milieubeleid door de overheid. Bovendien is het ongetwijfeld ijdele hoop. We kunnen de aanpassing aan veranderende omstandigheden veel beter aan de natuur zelf overlaten. Die is daar volledig voor toegerust.

De bosbouwkundige ingrepen zijn de doodsteek voor al onze naaldbossen en voor de voedselarme loofbossen. Bossen die zo karakteristiek zijn voor de Nederlandse zandgronden en zo rijk zijn aan paddenstoelen. Maar bosbeheerders, ook bij natuurorganisaties doen net of dit normaal, zelfs wenselijk is. Zij horen vooral de subsidiebellens luid rinkelen.

Natuurbescherming is niet langer op de eerste plaats een ideëel doel, maar een verdienmodel, waarbij overheidssubsidies de belangrijkste bron van inkomsten vormen.

Holthe, 16 augustus 202,
Eef Arnolds, voorzitter Stichting Paddestoelen Werkgroep Drenthe

P.S. Inmiddels is in verband met de droogte en het vrijwel ontbreken van paddenstoelen de eerste PWD-excursie op 29 augustus a.s. afgelast.

ACTIVITEITEN VAN DE PADDENSTOELN WERKGROEP DRENTHE IN 2022

EXCURSIES

PDD-excursie in de omgeving van De Noordster bij Dwingeloo op 8 november 2021
(foto Hendrika Vooijs).

Dit jaar worden door de PDD zeven excursies georganiseerd. Ze zijn vrij toegankelijk voor belangstellenden, ook voor introducés, beginners en belangstellenden van buiten Drenthe. Alle excursies zijn gepland op de maandag. Ze beginnen om tien uur en duren tot in de middag. Voor informatie kun je bellen met de excursieleider. Vanaf een uur vóór en tijdens de excursies zijn de leiders ook mobiel bereikbaar. Bij ongunstige omstandigheden, zoals langdurige droogte, kan een excursie door een excursieleider worden afgelast. Dat wordt rondgemaild aan actieve leden van de PDD en op de website van de werkgroep (<https://paddenstoelenwerkgroepdrent.com/>) bekend gemaakt, dus houd die site gedurende het seizoen in de gaten!

Tijdens de excursies worden terreinen op paddenstoelen geïnventariseerd. Er zal ook aandacht zijn voor instructie van beginners. Het is aan te raden om goed schoeisel of laarzen mee te nemen. Vooral laat in het seizoen is hoge grasvegetatie vaak nat, ook als het niet heeft geregend. De lunch wordt gewoonlijk in het veld gebruikt en daarom is het raadzaam om een lunchpakket en iets te drinken mee te brengen. Uit een oogpunt van milieuzorg en kostenbesparing is gecombineerd reizen naar de excursies zinvol.

Na afloop van de excursies worden geen volledige soortenlijsten aan de deelnemers toegezonden of op de website gepubliceerd. Dit in verband met de volle agenda van de excursieleiders tijdens het paddenstoelseizoen en het later binnenkomen van nadeterminaties. Vaak worden achteraf per mail wel bijzondere vondsten gedeeld. Fotografen wordt geadviseerd zich te beperken tot in het veld met zekerheid herkende soorten of goede afspraken te maken met personen die gefotografeerd materiaal thuis determineren. In de praktijk blijkt er bij foto's nogal eens wat mis te gaan met de naamgeving. In de *Cantharellus* van 2023 zullen verslagen van de hier aangekondigde excursies worden opgenomen met selecties van bijzondere vondsten.

Telefoonnummers en mailadressen van excursieleiders

Eef Arnolds	0593-523645	06-15267415
Rob Chrispijn	0521-381934	06-43506780

eefarnolds@hetnet.nl
rob.chrispijn@hetnet.nl

Maandag 29 augustus. De Kleibosch bij Foxwolde

De PWD probeert in de komende jaren een beeld te krijgen van de ontwikkelingen in de belangrijkste mycologische terreinen in Drenthe sinds het veldwerk voor de Paddenstoelenatlas van 2015. De Kleibosch staat ook op de lijst van kroonjuwelen en is al lang niet meer door ons bezocht. Het is een vochtig loofbos op basenrijke potklei dat al vroeg in het seizoen rijk kan zijn aan paddenstoelen. Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats bij de boerderij aan het noordeinde van de Roderwolderweg (coörd. 226,9 – 574,9). Leiding Eef Arnolds.

Maandag 12 september. Boswachterij Gees

Boswachterij Gees is een van de boswachterijen in Drenthe waar een deel van het zeer gevarieerde en structuurrijke bos de bestemming natuurbos heeft en waar nog weinig is gekapt. Vorig jaar zijn daar enkele succesvolle excursies gehouden. Dit jaar zetten wij de mycologische inventarisatie van dit terrein voort. De excursie van vandaag richt zich op het noordoostelijke deel van de Boswachterij.

Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats van de Anne de Vrieshoek langs de Mepperstraat ten westen van Meppen (coörd. 240,8 – 533,1). Leiding Eef Arnolds.

Maandag 3 oktober. Asserbosch

Ook het Asserbosch staat op de lijst van mycologische kroonjuwelen en verdient een update van paddenstoelengegevens, te meer daar er de laatste jaren nogal wat aan het beheer is veranderd. Voornamelijk oud loofbos met lanen, maar ook stukjes naaldbos en op de begraafplaats schrale graslanden met oude bomen.

Verzamelen om 10 uur bij de ingang van de begraafplaats aan de Beilerstraat (coörd. 233,7 – 555,7). Parkeren in de wijk tegenover de begraafplaats. Leiding Rob Chrispijn.

Maandag 10 oktober. Havelterberg en omstreken

Het heide- en bosgebied ten noorden van Havelte is een andere hot spot van paddenstoelen in Drenthe, onder andere door de aanwezigheid van kalkhoudende keileem nabij de oppervlakte. De heischrale graslanden op deze leem zijn vermaard om hun rijkdom aan wasplaten en andere graslandpaddenstoelen. Maar ook de schrale dennenbossen op stuifzand zijn de moeite waard.

Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats bij de hunebedden aan de oostkant van de Van Helomaweg (coörd. 210,9 – 534,2). Leiding Rob Chrispijn.

Maandag 24 oktober. Boswachterij Dwingeloo, Modderveen en Langeveen

Op de laatste Zwamdag liet ons lid Jeroen Onrust foto's zien van enkele bijzondere paddenstoelen uit jong dennenbos op geplagde grond bij het Modderveen in Boswachterij Dwingeloo. Dat is voor ons de aanleiding om dit gebied met de werkgroep te bezoeken. Indien de tijd het toelaat, kunnen we daarna een soortgelijk terrein bezoeken bij het nabijgelegen Langeveen, waarvan nog weinig bekend is.

Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats aan de zuidkant van de Spieregerweg (N855) nabij het Slichteveen (coörd. 224,4 – 537,8). Leiding Eef Arnolds.

Maandag 7 november. Boswachterij Gees.

Voor een introductie tot dit gebied, zie de excursie van 12 september. De excursie van vandaag richt zich op het zuidelijke deel van de boswachterij.

Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats aan de noordkant van de Goringdijk ten westen van Gees (coörd. 240,3 – 529,5). Leiding Eef Arnolds.

Maandag 21 november. Bankenbosch bij Veenhuizen

De bossen tussen Veenhuizen en het Fochteloërveen behoren tot de mycologische kroonjuwelen van Drenthe, vooral dankzij de prachtige, mosrijke sparrenbossen en de schrale eikenlanen. De hoogste tijd om hier weer eens rond te struinen.

Verzamelen om 10 uur op de parkeerplaats bij het Staatsbosbeheergebouw aan de Hoofdweg 41 in Veenhuizen (coörd. 223,7 – 560,1). Leiding Rob Chrispijn.

WERKGROEPAVONDEN

Dit jaar is er één werkgroepavond gepland, in aansluiting op de PWD-excursie naar Boswachterij Dwingeloo. Deze avond biedt de gelegenheid om materiaal dat verzameld is tijdens de excursie uitgebreider te bekijken en te vergelijken met vakliteratuur. Ook kan iedereen vers verzamelde paddenstoelen van andere plaatsen ter determinatie en discussie meebrengen.

Aanmelding is noodzakelijk, mondeling op de voorafgaande PWD-excursie of per mail (eefarnolds@hetnet.nl), in verband met de beperkte beschikbare ruimte en eventuele afgelasting indien er onvoldoende materiaal te vinden is.

Dinsdag 25 oktober. Aanvang om 19.30 uur in de werkruimte van Eef Arnolds, Holthe 21, 9411 TN Beilen. Opgeven per mail uiterlijk 23 oktober.

ZWAMDAG 2023

De Drentse Zwamdag is volgend jaar gepland op **zaterdag 1 april** te Holthe. Ook mensen van buiten Drenthe zijn uiteraard welkom. Het programma bestaat uit enkele presentaties in de ochtend en een korte excursie in de middag. Details wordt begin volgend jaar bekend gemaakt en per mail aan de werkgroepsleden en belangstellenden toegezonden.

Gewoon elfenbankje (*Trametes versicolor*). Foto Eef Arnolds

DE EXCURSIES VAN DE PWD IN 2021

Eef Arnolds & Rob Chrispijn

Summary. Eef Arnolds & Rob Chrispijn. *The excursions of Mycological Workgroup Drenthe in 2021. Cantharellus* 25: 6-35.

Reports are presented on the forays, organised by the Mycological Workgroup Drenthe in 2020, illustrated with photographs taken in situ. Special attention is paid to records of rare and Red-listed species of fungi. A selection of the more interesting species is given at the end of each report.

De verslagen van de excursies zijn opgesteld door de excursieleiders en soms aangevuld door andere deelnemers. De naamgeving volgt de meest recente Standaardlijst van paddenstoelen (Arnolds & Van den Berg, 2013). In de tekst worden wetenschappelijke namen alleen vermeld voor zo ver de soorten niet zijn opgenomen in het lijstje bijzondere soorten aan het einde van ieder excursieverslag.

Bij alle excursies wordt een lijstje gegeven met een selectie van soorten die opgenomen zijn in de Rode Lijst van paddenstoelen (Arnolds & Veerkamp, 2008). Daarnaast worden soms soorten vermeld die niet op de Rode Lijst staan maar die nationaal of regionaal zeldzaam zijn. De gebruikte afkortingen worden hieronder verklaard.

Categorieën van de Rode Lijst 2008

GE = Gevoelig

KW= Kwetsbaar

BE = Bedreigd

EB = Ernstig bedreigd

VN= Verdwenen (niet gevonden sinds 1988)

Z = (Regionaal) zeldzaam, niet op Rode Lijst

3 mei 2021. Grote Startbaan bij Havelte

Eef Arnolds

Vroege bekerzwam (*Peziza vesiculosa*) op begraven houtsnippers op de Grote Startbaan bij Havelte (foto Joop Verburg).

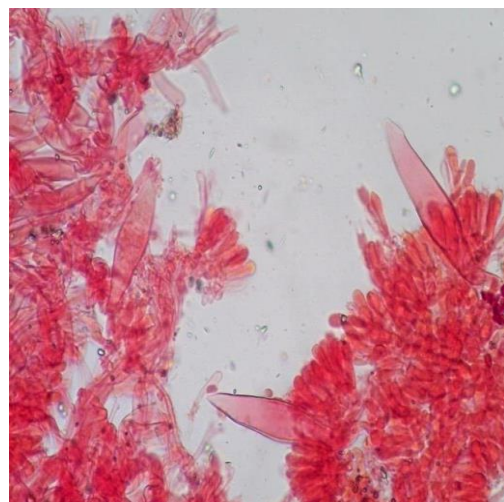
Voor het tweede achtereenvolgende jaar ging onze Drentse Zwamdag in april niet door als gevolg van de door de regering uitgevaardigde coronamaatregelen. Als kleine compensatie organiseerden we een voorjaarsexcursie in de door de autoriteiten wel goedgekeurde buitenlucht waar de deelnemers aan de heilig verklaarde onderlinge afstand van 1,5 meter konden voldoen.

Voorjaarspaddenstoelen zijn er in Drenthe sowieso weinig en het was veel te droog geweest om mycelia tot enthousiaste voortplanting aan te zetten. De mycologische oogst was dan ook mager. In totaal werden 18 soorten genoteerd, waarvan ruim de helft overjarige houtzwammen en restanten van stuifzwammen. Verder twee plaatjeszwammen, twee bekerzwammen en drie roestzwammen dankzij de inbreng van onze regionale roestenspecialist Els Prins: de Waardrijke wilgenroest (*Melampsora epitea*), Boterbloemgrassenroest (*Uromyces dactylidis*) en Zevenbladroest (*Puccinia aegopodii*). Deze excursie werd dan ook vooral een gezellige reünie van een dozijn paddenstoelenliefhebbers die elkaar lang niet hadden gezien.

We bezochten eerst de Grote Startbaan, een botanisch en mycologisch kroonjuweeltje ten noorden van Havelte. Dankzij de kalkrijke leem in de ondergrond heeft zich hier een fraai heischraal grasland ontwikkeld met verspreide bomen die ook voor het nodige mycologische vertier kunnen zorgen (Arnolds & Chrispijn, 2015). Het terrein was sinds ons laatste bezoek in 2018 nogal van karakter veranderd doordat veel struwelen en vrijstaande bomen door Natuurmonumenten waren gekapt. Als overblijfselen van de kap lagen verspreid flinke bedden houtsnippers, hetgeen leidt tot verruiging en de vestiging van bramen. Het is in ieder geval niet bevorderlijk is voor de nagestreefde uitbreiding van heischraal grasland. Op de houtsnippers groeiden her en der flinke groepen van de Vroege bekerzwam (*Peziza vesiculosa*) die ook later in het jaar kan fructificeren, maar nu zijn naam eer aan deed.

Een typische voorjaarssoort is de Bittere dennenkegelzwam, waarvan enkele exemplaren op begraven kegels van de Grove den werden gevonden. De paddenstoel is gedetermineerd door Lydia de Waard die bijgaande microfoto heeft gemaakt. Behalve door de bittere smaak is de soort van de sterk gelijkende Gewone dennenkegelzwam (*S. stephanocystis*) te onderscheiden aan de spoelvormige, spits toelopende cystiden, volgens de literatuur altijd met een dunne wand. Bij de Gewone dennenkegelzwam zijn ze stomp en dikwandig. Bij onze exemplaren van de Bittere dennenkegelzwam waren de wanden van sommige cystiden echter ook enigszins verdikt (zie foto). Het is een soort van basenrijke bodem die in Drenthe zeldzaam is en vooral onder dennen langs schelpenpaden wordt gevonden.

Een andere typische schelpenpadsoort voor Drenthe is de Bokaalkluifzwam, waarvan één fraai vruchtlichaam onder een eik werd gezien.

Bittere dennenkegelzwam (*Strobilurus stephanocystis*); links vruchtlichamen (foto Joop Verburg), rechts stukje hymenium met cystiden in Congorood onder de microscoop (foto Lydia de Waard).

De enige graslandpaddenstoel was vandaag de Zwartbruine vlekplaat (*Panaeolus ater*) die eerst voor een vlekplaat werd aangezien, daarna voor een franjehoed, en onder de microscoop toch een vlekplaat bleek te zijn. Het is in Drenthe een zeldzame soort van schrale graslanden, voornamelijk fructificerend in het voorjaar.

Zwartbruine vlekplaat (*Panaeolus ater*, links) en Lentetepelkogeltje (*Rosellinia aquila*, rechts)
(foto's Joop Verburg)

Tot slot is het Lentetepelkogeltje (*Rosellinia aquila*) vermeldenswaard, al was het maar vanwege de vrolijk stemmende naam. Dit kleine, roetzwarte ascomyceetje groeide in dichte groepen op een berkentakje, plaatselijk uit een donker myceliummatje. Ook dit kleinood heeft een voorkeur voor basenrijke grond.

Geen mycologische hoogtepunten op deze excursie. Wel een prettige en gezellige wandeling door een mooie omgeving. Goed om elkaar weer eens in levende lijve te ontmoeten!

Bijzondere soorten (0 Rode-lijstsoorten):

Bokaalkluiszwam	Z	<i>Helvella acetabulum</i>
Zwartbruine vlekplaat	Z	<i>Panaeolus ater</i>
Bittere dennenkegelzwam	Z	<i>Strobilurus tenacellus</i>

30 augustus. Boekweitenveentje bij Gieten

Rob Chrispijn

Lunchpauze in het bos bij het Boekweitenveentje (foto Eef Arnolds)

In de lijst van Drentse Kroonjuwelen staat het Boekweitenveentje op de tweede plaats en het plan is om als PWD de ontwikkeling van alle Kroonjuwelen te volgen door ze eens in de paar jaar te bezoeken. Zoals bekend bestaat het Boekweitenveentje uit een flink aantal verschillende biotopen dankzij menselijk ingrijpen in het verleden. Vanaf de ingang aan de oude Provinciale weg tussen Rolde en Gieten kom je eerst op een deel met kalkrijke stukken waar in het verleden kalk is gemorst en later veel puin is achtergebleven. Dit was ooit een walhalla voor kluitzwammen en parasolzwammen. Van beide groepen vonden we deze keer slechts één vertegenwoordiger, respectievelijk de Gladstelige schotelkluitzwam (*Helvella fibrosa*) en de Fijnschubbige parasolzwam, maar het was nog vroeg in het seizoen en droog geweest. De oogst aan overige soorten was in dit deel van het terrein eveneens matig. Pas toen we bij het voedselarme gedeelte rond de voormalige zandwinningsplas kwamen, viel er meer te beleven. Met name het aantal stekelzwammen in de berm van het voetpad en in het talud naar de plas gaf aan dat de bodem hier nog steeds voldoende voedselarm is voor deze kritische paddenstoelen. We vonden er vier soorten: Gezzoneerde stekelzwam, Fluwelige stekelzwam, Blauwvoetstekelzwam en Wollige stekelzwam. Van laatstgenoemde waren sommige exemplaren zo zwart dat we dachten met de nog wat zeldzamere Blauwzwarte stekelzwam van doen te hebben. Daarom nam Eef wat materiaal mee, maar thuis was het vlees niet zwart en vertoonde het met KOH evenmin de groene verkleuring die zo typerend is voor de Blauwzwarte stekelzwam.

Wollige stekelzwam (*Phellodon confluens*) onder Zomereik op steil talud van voormalige zandwinput (foto Eef Arnolds).

Behalve gunstig voor stekelzwammen was dit zuidelijke gedeelte opvallend goed voor gordijnzwammen. In de berm waar we even later de Gezzoneerde stekelzwam zouden aantreffen, groeide de Spitse gordijnzwam, een elegant paddenstoeltje met het postuur van een uit de kluiten gewassen mosklokje en een spitse umbo op de beigebruine hoed. In een goed beschaduwde zandput, begroeid met wilg, berk en eik, werden een stuk of vijf gordijnzwammen aangetroffen die helaas niet allemaal op naam gebracht konden worden. Een compacte soort met nootbruine hoed en witte steel en bij berk groeiend werd - mede op grond van microscopische kenmerken - gedetermineerd als de Bleekrandgordijnzwam, een soort die in Nederland geldt als zeer zeldzaam. Algemener zijn de Pluizige gordijnzwam (*Cortinarius hemitrichus*) en de Muffe gordijnzwam (*C. hinnuleus*), de eerste met een hoed die bedekt is met witte schubjes, de tweede met wijd uiteen staande lamellen, een keldergerur bij doorsnijden en korte ellipsoïde sporen met grove ornamentatie.

Spitse gordijnzwam (*Cortinarius acutus*) (foto Rob Chrispijn).

Een anonieme, kleine vezelkop met een geelbruine hoed en witte, geheel berijpte steel werd door mij thuis gedetermineerd als de zeldzame Elzenvezelkop. In de Drentse paddenstoelenatlas worden slechts drie vondsten genoemd bij Ekehaar en Foxwolde uit 1980 en 1984 (Arnolds et al., 2015). Volgens de NDFF Verspreidingsatlas zou de soort bij Foxwolde na 2000 nogmaals zijn gevonden. Hoe dan ook een grote zeldzaamheid en een mooie aanwinst voor de lange soortenlijst van het Boekweitenveentje.

Bijzondere soorten (11 Rode-lijstsoorten):

Hanenkam	GE	<i>Cantharellus cibarius</i>
Spitse gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius acutus</i>
Bleekrandgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius biformis</i>
Blauwplaatstaalsteeltje	KW	<i>Entoloma chalybaeum</i> var. <i>lazulinum</i>
Gezoneerde stekelzwam	KW	<i>Hydnellum conrescens</i>
Fluwelige stekelzwam	KW	<i>Hydnellum spongiosipes</i>
Elzenvezelkop	GE	<i>Inocybe alnea</i>
Valse wolvezelkop	KW	<i>Inocybe stellatospora</i>
Tweekleurige korstzwam	BE	<i>Laxitextum bicolor</i>
Fijnschubbige parasolzwam	Z	<i>Lepiota echinacea</i>
Wollige stekelzwam	KW	<i>Phellodon confluens</i>
Bonte berkenrussula	KW	<i>Russula versicolor</i>
Blauwvoetstekelzwam	KW	<i>Sarcodon scabrosus</i>

13 september. Boswachterij Gees

Eef Arnolds

Al vele jaren kom ik als wandelaar graag in Boswachterij Gees. Het bos is erg afwisselend van samenstelling en structuur met een mengelmooie van allerlei inheemse loofbomen en uitheemse naaldbomen in verschillende leeftijden. Er staan de nodige oude bomen, er ligt relatief veel dood hout, je komt er weinig mensen tegen op de brede graspaden, je hoort er geen geruis van autowegen en er zijn weinig kapvlaktes of andere sporen van grof bosbouwkundig geweld. Op veel plekken maakt het bos dan ook een tamelijk ongerepte indruk. Bij nauwkeuriger kijken blijkt die ongereptheid nogal tegen te vallen, want er staan bij nader inzien overal afgezaagde stronken van dikke, oude bomen, vooral van lariks en Amerikaanse eik, twee exoten die bij de aanleg van deze boswachterij op grote schaal zijn aangeplant. Zonder deze kapactiviteiten was het bos ongetwijfeld nog veel indrukwekkender geweest dan nu het geval is. Het vellen van bomen is hier echter doorgaans zo verspreid en zorgvuldig gebeurd dat deze ingrepen niet zo storend worden ervaren als in veel andere Drentse boswachterijen.

PWD-excursie in Boswachterij Gees (foto Eef Arnolds).

Over de mycoflora van Boswachterij Gees is weinig bekend in vergelijking met andere Drentse boswachterijen. Voor de Drentse paddenstoelenatlas hebben leden van de PWD er uiteraard wel geïnventariseerd, maar niet op uitgebreide schaal. Gezien de ecologische kwaliteiten is er meer van te verwachten. Daarom hebben we in het excursieprogramma van vorig jaar speciale aandacht besteed aan Boswachterij Gees, mede op verzoek van ecologisch boswachter Ruben Kluit.

Vandaag brachten we met bijna 20 deelnemers een eerste bezoek aan een strook bos in het zuidoosten van de boswachterij vanaf het parkeerterrein aan de Tilweg. Gezien de aanhoudende droogte waren de verwachtingen niet hoog gespannen. De start viel tegen: rommelig gemengd bos met bramen en stekelvarens dat wijst op een flinke dosis stikstof; weinig paddenstoelen, triviale soorten. Het beeld veranderde echter al snel in een lommerrijk bos met oude bomen, uitgestrekte mostapijten, plukken blauwe bosbes en hier en daar wat struikhei en dophei in de ondergroei. We betraden daarmee de leefwereld van paddenstoelen als de Gewone wolvezelkop, Valse wolvezelkop, Fraaie gifgordijnzwam, Olijfplaatgordijnzwam, Pagemantel, Holsteelboleet en Stekelige hertentruffel, met daarop als parasiet de Zwarte truffelknotszwam (*Elaphocordyceps ophioglossoides*). Onder Grove den bij een ven vond Lydia een exemplaar van de Fijnschubbige boleet. De meeste deelnemers hadden deze paddenstoel nog nooit gezien. Opmerkelijk als je bedenkt dat deze paddenstoel in de jaren zestig nog doodgewoon was onder dennen op arme zandgrond. Het zijn allemaal soorten van voedselarme loof- en naaldbossen met een dunne strooisellaag, bostypen die door de aanhoudende stikstofdepositie steeds schaarser worden. Stikstof doet voor paddenstoelen zijn naam beslist eer aan!

De meest bijzondere vondsten kwamen uit een dicht, jong, gemengd bosperceel dat kennelijk spontaan was opgeslagen op een kleine kapvlakte. Er groeiden vrij veel weymouthdennen, een boom die oorspronkelijk uit Noord-Amerika afkomstig is. In de nabijheid daarvan stond op diverse plekken de Roodschubbige ringboleet, een karakteristieke mycorrhizapartner van vijftaaldige dennen. Hij is in ons land zeer zeldzaam en uitsluitend bij Weymouthden op voedselarm zand gevonden, vaak tussen struikhei. Zo ook op deze plek. Het is in jonge toestand een prachtige paddenstoel met een dicht wijnrood geschubde hoed, zo'n beetje als een Koningsmantel (*Tricholomopsis rutilans*). Helaas waren hier alle vruchtlichamen oud en door slakken aangevreten. Ik heb toch maar een foto van zo'n aftands exemplaar uit Gees toegevoegd. Ook dat hoort bij de mycologische werkelijkheid van alledag.

Oud vruchtlichaam van de Roodschubbige ringboleet (*Suillus pictus*) bij Weymouthden in Boswachterij Gees (foto Eef Arnolds).

In datzelfde bosje groeide bij jonge eiken, dennen en berken een opvallende, vrij forse gordijnzwam met een roodbruine, enigszins vezelige hoed, aanvankelijk violette lamellen en roestbruin velum op de violette steel. De bekende handboeken over gordijnzwammen gaven geen thuis. Opeens herinnerde ik me dat ik deze soort een jaar of tien eerder gezien had bij Ravenswoud. Bladeren door mijn aquarellen leidde me naar de Bedrieglijke gordijnzwam (*Cortinarius simulatus*), een grote zeldzaamheid in West-Europa. De Nederlandse naam is tamelijk wanstaltig, want er is niets bedrieglijks aan deze mooie, karakteristieke paddenstoel. Het is een luie vertaling van de wetenschappelijke naam.

Bedrieglijke gordijnzwam (*Cortinarius simulatus*) in Boswachterij Gees (foto Eef Arnolds).

Opvallend was ook het grote aantal houtzwammen op forse stronken van gekapte naaldbomen. De Zwetende kaaszwam (*Postia guttulata*) was er een dominante soort op stronken van Fijnspar. Een mirakel als je bedenkt dat het eerste exemplaar in Drenthe pas in 2004 werd gevonden en dat er volgens onze Atlas in 2012 slechts zes vindplaatsen bekend waren (Arnolds et al., 2015). Het is nu een algemene soort in sparrenbossen. Ook de Citroenstrookzwam (*Antrodia xantha*) gold ten tijde van het Atlasproject nog als een zeldzaamheid. Nu was het in Boswachterij Gees de talrijkste gaatjeszwam op stronken van kapitale lorken. De met aaneengesloten witte, vergroeide vruchtlichamen overdekte stobben vielen al van verre op.

Stronk van lariks overgroeid met de Citroenstrookzwam (*Antrodia xantha*) (foto Eef Arnolds).

Een andere opmerkelijke vondst op naalddhout was een Oorlepelzwam (*Auriscalpium vulgare*) op de kegel van een douglasspar. Deze soort groeit vrijwel uitsluitend op dennenkegels. De Drentse Atlas vermeldt 50 waarnemingen op kegels van dennen en één op douglasspar.

Oorlepelzwam (*Auriscalpium vulgare*) op kegel van douglasspar (foto Eef Arnolds).

Aan het einde van de excursie hadden we met z'n allen toch een mooie lijst met 130 soorten bij elkaar gesprokkeld. Iedereen was onder de indruk van de wilde schoonheid van het bos en de haast sprookjesachtige sfeer die er hangt. Dat smaakte naar meer!

Bijzondere soorten (12 Rode-lijstsoorten):

Hanenkam	GE	<i>Cantharellus cibarius</i>
Fraaie gifgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius rubellus</i>
Olijfplaatgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius scaurus</i>
Pagemantel	KW	<i>Cortinarius semisanguineus</i>
Bedrieglijke gordijnzwam	BE	<i>Cortinarius simulatus</i>
Korrelige hertentruffel	KW	<i>Elaphomyces granulatus</i>
Dennensatijnzwam	GE	<i>Entoloma cetratum</i>
Dunplaathoutzwam	KW	<i>Gloeophyllum trabaeum</i>
Gewone wolvezelkop	KW	<i>Inocybe lanuginosa</i>
Valse wolvezelkop	KW	<i>Inocybe stellatospora</i>
Purperbruine mycena	Z	<i>Mycena purpureofusca</i>
Kleinsporige franjehoed	GE	<i>Psathyrella laevis</i>
Holsteelboleet	KW	<i>Suillus cavipes</i>
Bruine ringboleet	GE	<i>Suillus luteus</i>
Roodschubbige ringboleet	Z	<i>Suillus pictus</i>
Fijnschubbige boleet	BE	<i>Suillus variegatus</i>

16 september. Boswachterij Gees

Eef Arnolds

Oliebolzwam (*Rhizina undulata*) in lorkenopstand in Gees (foto Hendrica Vooijs).

De kennismaking met Boswachterij Gees op 13 september was zo goed bevallen dat vijf enthousiastelingen enkele dagen later opnieuw op pad gingen. Deze keer bezochten we vier bosvakken tussen het heideterrein van de Hooge Stoep en het veentje langs 't Hooge Loo. Ik houd het kort, want het was geen officiële PWD-excursie.

Ook in dit deel van de Boswachterij werden we getroffen door het fraaie bosbeeld en de rijkdom aan paddenstoelen. Opvallend waren de vele groeiplekken van de Bittere boleet

onder lorken, maar ook in een perceel van torenhoge reuzenzilversparren (*Abies grandis*). Deze boom is afkomstig van de noordwestkust van Noord-Amerika en in Drentse bossen slechts zeer lokaal aangeplant. In Gees zijn er enkele vitale opstanden en verjongt de Reuzenzilverspar zich goed. Bij deze boom werd ook de zeldzame Kamfergordijnzwam aangetroffen, tot nu toe voornamelijk bekend van Fijnspar, soms onder Grove den.

De meest spectaculaire vondst was vandaag ongetwijfeld een enorme groeiplaats in een lariksbos van de bedreigde Oliebolzwam met een doorsnede van circa vijftien meter. Daarbinnen stonden tientallen groepen met vruchtlichamen in alle leeftijden. Hans Post kon zijn geluk niet op. Het was voor hem een droomsoort die hij nu voor de eerste keer in het echt zag, en niet op een plaatje. De Oliebolzwam staat bekend als een brandplekpaddestoel, tevens wortelparasiet van naaldbomen. Hier was geen spoor van vroeger vuur te zien en de lorken stonden er vitaal bij.

In totaal werden 96 soorten genoteerd, waarvan 14 Rode-lijstsoorten. Slechts twee daarvan waren ook op 13 september waargenomen.

Hans Post tussen de olieballen (foto Eef Arnolds).

Bijzondere soorten (14 Rode-lijstsoorten):

Doolhofelfenbankje	BE	<i>Cerrena unicolor</i>
Roodschubbe gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius bolaris</i>
Kamfergordijnzwam	GE	<i>Cortinarius camphoratus</i>
Fraaie gifgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius rubellus</i>
Ampulmosklokje	KW	<i>Galerina ampullaceocystis</i>
Bruine moeraszwavelkop	KW	<i>Hypholoma udum</i>
Purperbruine wolvezelkop	BE	<i>Inocybe leptophylla</i>
Gewone wolvezelkop	KW	<i>Inocybe lanuginosa</i>
Valse sterspoorvezelkop	GE	<i>Inocybe pseudoasterospora</i> var. <i>microsperma</i>
Purpersnedemycena	KW	<i>Mycena pelianthina</i>
Kleine bloedsteelmycena	GE	<i>Mycena sanguinolenta</i>
Oliebolzwam	BE	<i>Rhizina undulata</i>
Holsteelboleet	KW	<i>Suillus cavipes</i>
Zwartvoetkrulzoom	KW	<i>Tapinella atrotomentosa</i>
Bittere boleet	KW	<i>Tylopilus felleus</i>

20 september. Het Knoesterbos bij Drouwenermond
Eef Arnolds

Ineenstortende populierenopstand in het Knoesterbos (foto Eef Arnolds).

Het Drentse Landschap heeft twee jaar geleden aan de PWD gevraagd om speciale aandacht te schenken aan de paddenstoelen in een paar bosgebieden die deze organisatie beheert in de oostelijke veenkoloniën. Na de verrassende excursie vorig jaar in het Buinenhornse Bos bij Nieuw-Buinen (zie *Cantharellus* 11: 13, 2021) bezochten we op 20 september met een tiental deelnemers het Knoesterbos bij Drouwenermond. Dit bos was bij vrijwel iedereen onbekend.

Het Knoesterbos bleek verrassend gevarieerd met veelal gemengde opstanden van o.a. zomereik, zachte berk, zwarte els, es, haagbeuk, boswilg, Canadese populier en sitkaspar. De bosranden waren plaatselijk goed ontwikkelde struwelen met o.a. sleedoorn, eenstijlige meidoorn en Gelderse roos. Het bos is geplant op voormalig bouwland op dalgrond. Voor een betrekkelijk jong bos lag er veel dood hout. De ondergroei met robertskruid, hondsdrif en grote brandnetel verraadden het voedsel- en humusrijke karakter van de bodem.

Helaas was er al weken geen regen van betekenis gevallen, waardoor de bodem uitgedroogd was. De sterke drainage van de oostelijke veenkoloniën draagt hier ook aan bij. Het water in de wijken die het gebied doorsnijden, stond 1,5 tot 2 meter onder het maaiveld. Paddenstoelen waren daardoor schaars. We zagen in totaal 65 soorten, waarvan driekwart op hout groeide. In een natte herfst moeten hier veel meer soorten te vinden zijn.

Aan het begin van de excursie vonden we een liggende, sterk verrotte boomstam die over enkele meters bezet was met een stevige, taaie buisjeszwam, van boven oranjebruin en zwart gezoneerd, van onderen met fijne, roestbruine gaatjes. Hij leek wat op de Elzenweerschijnzwam (*Mensularia radiata*), maar die is dikker en minder hard. Bovendien waren elzen nergens te bekennen. De stam bleek afkomstig van een oude Boswilg. Thuis gekomen werd de buisjeszwam gedetermineerd als Bruinzwarte vuurzwam (*Phellinus conchatus*), een karakteristieke soort voor wilgen op voedselrijke bodems. Hij is in Drenthe zeer zeldzaam, maar in het westen van het land vrij algemeen.

Bruinzwarte vuurzwam (*Phellinus conchatus*) op dode boswilg in het Knoesterbos
(foto Eef Arnolds).

Een zeer klein oranjegeel bobbeltje op de onderzijde van een hulstblad, gevonden door Joop, bleek het Hulstmeniezwammetje te zijn. Deze soort is zeer zelden in Nederland gemeld, maar de feitelijke verspreiding is slecht bekend doordat aan dergelijke kleinoden onvoldoende aandacht wordt besteed.

Een interessant stukje van het Knoesterbos was een oude populierenaanplant die op instorten staat. De helft van de bomen was al afgeknapt of omgevallen en samen met de ruige ondergroei had het de sfeer van een minijungle. Veel dode stammen waren bezet met het Week oorzwammetje (*Crepidotus mollis*), in Drenthe een vrij schaarse soort.

Week oorzwammetje (*Crepidotus mollis*) op populierenstam (foto Eef Arnolds).

Op een van de rotte stammen groeiden tussen knalgroene mossen fel orangerode schijfjes van een wimperzwam. Hij werd aanvankelijk genoteerd als de algemene Gewone wimperzwam (*Scutellinia scutellata*) op grond van de relatief grote, orangerode vruchtlichamen (apotheciën) en de groeiplaats op hout. Onder een loep bleken de zwarte haren aan de buitenzijde van de apotheciën echter opvallend kort te zijn. Er werd toch maar een exemplaar meegenomen voor de zekerheid. Onder de microscoop zag ik langwerpige elliptische, grof wrattige sporen, een groot verschil met de sporen van de Gewone wimperzwam. Het bleek te gaan om de Smalsporige wimperzwam. Die soort is landelijk zeer zeldzaam en twee maal eerder in Drenthe gezien (www.mycologen.nl/verspreidingsatlas).

Smalsporige wimperzwam (*Scutellinia cejpaii*) op sterk vergane populierenstam in het Knoesterbos (foto Joop Verburg).

Onder de schors van de omgevallen populieren hielden zich tal van insecten schuil, waaronder een opvallende, sterk afgeplatte larve die aan een duizendpoot deed denken. Het bleek de larve van de Zwartkopvuurkever (*Pyrochroa coccinea*) te zijn.

Larve van de Zwartkopvuurkever (*Pyrochroa coccinea*) (foto Eef Arnolds).

Na de lunchpauze gaf Joop Verburg ons het advies om de bijbeltekst van Deuteronomium 23: 13 in acht te nemen, die een handige tip zou bevatten voor veldwerkers. Geen van ons had enig idee waar dit over ging en niemand had, naast een paddenstoelenboek, een bijbel van huis meegenomen. Ik ook niet, maar ik was wel nieuwsgierig. In zo'n geval is midden in een bos een mobiele telefoon toch wel handig. Uit de officiële versie van de Statenbijbel las ik Deuteronomium 23: 13 hardop voor: *'En gij zult een schopje hebben, benevens uw gereedschap, en het zal geschieden, als gij buiten gezeten hebt, dan zult gij daarmede graven, en u omkeren, en bedekken wat van u uitgegaan is.'* Het Knoesterbos werd gevuld met ons aller slappe lach....

Terug naar de paddenstoelen. Andere aardige vondsten waren de Boomgaardvuurzwam op dode sleedoorns aan de bosrand, de Vuurmelkzwam (*Lactarius pyrogalus*) onder hazelaar en de Purpersnedemycena op eikenstrooisel.

Het is zeker de moeite waard om hier na een flinke regenperiode nog eens terug te komen.

Eef citeert Deuteronomium 23:13 in het Knoesterbos (foto Hendrica Vooijs).

Bijzondere soorten (2 Rode-lijstsoorten):

Hulstmeniezwammetje	Z	<i>Hydropsisphaera erubescens</i>
Purpersnedemycena	KW	<i>Mycena pelianthina</i>
Bruinzwarte vuurzwam	Z	<i>Phellinus conchatus</i>
Boomgaardvuurzwam	KW	<i>Phellinus tuberculosus</i>
Smalsporige wimperzwam	Z	<i>Scutellinia cejpai</i>

7 oktober. Boswachterij Gees
Eef Arnolds

Fotografen en bewonderaars rond de vindplaats van de Houtboleet (*Buchwaldoboletus lignicola*) op de wortelkluit van een omgevallen douglasspar (foto Eef Arnolds).

In het excursieprogramma van de PWD gaapte een gat van drie weken doordat Rob en Eef in die tijd een mycologische bijeenkomst in Zweden zouden bijwonen. Wegens coronaperikelen ging dat uitstapje niet door. Dit was een goede aanleiding om een extra werkgroepsexkursie in te lassen die uiteraard gewijd werd aan veldwerk in ons studiegebied Boswachterij Gees. Met een tiental enthousiastelingen verkenden we het westelijke deel van het terrein benoorden de Tilweg. Ik beperk me hier tot twee mycologische hoogtepunten.

In bosvak 34 ligt een perceel oude douglassparren waar nogal wat bomen door een storm waren ontworteld. De brede, schijfvormige wortelkluiten staken meters boven het maaiveld uit. Op de meeste daarvan groeiden vruchtlichamen van de Dennenvoetzwam (*Phaeolus schweinitzii*). Wellicht heeft deze wortelparasiet bijgedragen aan de instabiliteit van de omgevallen bomen.

Op een van de wortelkluiten stond ook een tiental bruine paddenstoelen die bij omkeren buisjes bleken te dragen. Het was de Houtboleet! Een bijna mythische 'oerbospaddenstoel', kenmerkend voor dode stammen en stronken van kapitale naaldbomen die zijn 'voorverteerd' door de Dennenvoetzwam. Rob en ik hadden op al onze mycologische avonturen in Europa deze soort elk slechts één maal eerder gezien. De Houtboleet is gemakkelijk te herkennen aan de droge, viltige hoed en de dunne buisjeslaag die bij beschadiging direct blauw verkleurt. In de Drentse paddenstoelenatlas ontbreekt de soort nog (Arnolds et al., 2015). In de vorige eeuw gold hij in Nederland nog als uiterst zeldzaam (Nauta & Vellinga, 1995), maar de kaart in de Verspreidingsatlas van de NDFF laat recent een toename zien. De Houtboleet is nog steeds zeldzaam, maar er staat al een stip in Drenthe, in Boswachterij Gieter. De uitbreiding is ongetwijfeld het gevolg van de sterke toename van de Dennenvoetzwam in oudere naaldbossen, hetgeen weer veroorzaakt wordt door een afnemende vitaliteit van naaldbomen als gevolg van klimaatsverandering (extreem

warme, droge zomers), verdroging van bossen door ontwatering ten behoeve van de landbouw, en verzuring en vermesting van de bodem door een veel te hoge stikstofdepositie. Zo kan de vondst van één paddenstoel een complex ecologisch verhaal vertellen. Alles hangt met alles samen. We zijn in Nederland kennelijk goed bezig om onze bossen en natuurgebieden om zeep te helpen.

De Houtboleet (*Buchwaldoboletus lignicola*). Boven: vruchtlichamen (links) samen met een Dennenvoetzwam (*Phaeolus schweinitzii*, rechts) op de wortelkluit van een omgevallen douglasspar. Onder: doorsnede van een vruchtlichaam waarin de dunne, donkerblauw verkleurende buisjeslaag goed te zien is (foto's Eef Arnolds).

Een tweede hoogtepunt was de omgeving van een veentje in vak 41, omgeven door natte, structuurrijke naaldbossen plaatselijk met een ondergroei van veenmossen. Het bosbeeld deed hier wederom denken aan verre vakantielanden waar het voor natuurliefhebbers goed toeven is, zoals sommige delen van Zweden. Dat bleek ook uit de rijke mycoflora met onder meer twee zeer zeldzame gordijnzwammen: de Bedrieglijke gordijnzwam, reeds besproken in het excursieverslag van 13 september (met foto) en de Violetsteelgordijnzwam. Van deze laatste soort is slechts één andere Drentse vondst geboekstaafd uit 1993 in een vergelijkbaar bijzonder milieu, het fameuze heide-dennenbos bij De Noordster bij Dwingeloo (Arnolds et al., 2015). In zure naaldbossen in Scandinavië is de Violetsteelgordijnzwam algemeen. Een bevestiging van het hiervoor aangeduide vakantiegevoel! Het totaal van 140 soorten mag er weer zijn. Dat daartoe 17 Rode-lijstsoorten behoren, is uitzonderlijk en indicatief voor de uitzonderlijke ecologische kwaliteit van Boswachterij Gees!

Violetsteelgordijnzwam (*Cortinarius evernius*) in mossenrijk naaldbos met lariks en spar (foto Eef Arnolds).

Bijzondere soorten (17 Rode-lijstsoorten):

Kurkstrookzwam	KW	<i>Antrodia serialis</i>
Houtboleet	GE	<i>Buchwaldoboletus lignicola</i>
Roodschubbig gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius bolaris</i>
Violetsteelgordijnzwam	BE	<i>Cortinarius evernius</i>
Fraaie gifgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius rubellus</i>
Olijfplaatgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius scaurus</i>
Pagemantel	KW	<i>Cortinarius semisanguineus</i>
Franjeplaatgordijnzwam	GE	<i>Cortinarius junghuhnii</i>
Bedrieglijke gordijnzwam	BE	<i>Cortinarius simulatus</i>
Leerkaalkopje	Z	<i>Deconica horizontalis</i>
Dennensatijnzwam	GE	<i>Entoloma cetratum</i>
Sterspoorsatijnzwam	GE	<i>Entoloma conferendum</i>
Geelplaatmosklokje	KW	<i>Galerina allospora</i>
Vlokkig veenmosklokje	KW	<i>Galerina paludosa</i>
Veenmosgrauwkop	KW	<i>Lyophyllum palustre</i>
Gewone wolvezelkop	KW	<i>Inocybe lanuginosa</i>
Purperbruine wolvezelkop	BE	<i>Inocybe leptophylla</i>
Purperbruine mycena	Z	<i>Mycena purpureofusca</i>
Kleine bloedsteelmycena	GE	<i>Mycena sanguinolenta</i>
Holsteelboleet	KW	<i>Suillus cavipes</i>
Bittere boleet	KW	<i>Tylopilus felleus</i>

11 oktober. Dieverzand in Nationaal Park het Drents-Friese Wold

Rob Chrispijn

Het inventariseren van een natuurgebied op de van oorsprong voedselarme zandgronden komt neer op een zoektocht naar schrale plekken. Tijdens de boerenprotesten van dit jaar raakte alle nuance uit het zicht en viel soms zelfs de term 'stikstofnonsens', alsof de overdaad aan stikstofverbindingen vooral een boekhoudkundig probleem is dat met een andere rekenkundige aanpak eigenlijk niet zou bestaan. Mycologen weten wel beter. Al in de jaren vijftig en zestig begonnen stekelzwammen die in symbiose leven met Grove den uit Nederland te verdwijnen, gevolgd door een hele reeks andere stikstofgevoelige soorten, waarvan de meeste al decennialang op de Rode Lijst staan (Arnolds & Veerkamp, 2008).

Excursiegangers in Kraaiheide-Dennenbos in het Dieverzand (foto Joop Verburg).

Bij de mycologische inventarisatie van het Drents Friese Wold een kleine tien jaar geleden ging het opnieuw, zoals in de aanhef staat, om een speurtocht naar terreindelen die enigszins aan de vermessing waren ontsnapt (Arnolds & Chrispijn, 2014). Bijvoorbeeld doordat het voormalige stuifduintjes betreft met zo'n laag gehalte aan humus dat regenwater nauwelijks kan worden vastgehouden waardoor ook de stikstofverbindingen makkelijk uitspoelen. Waarbij dit Nationale Park het voordeel heeft om in een streek te liggen waar de stikstofdepositie al wat lager ligt dan elders in Nederland.

Het Dieverveld, onderdeel van het Drents-Friese Wold, was een van de laatste gebieden in Nederland waar begin zeventiger jaren het oogsten van cantharellen nog commercieel interessant was. Dit geaccidenteerd terrein was het doel van deze excursie. Met een kleine twintig deelnemers gingen we welgemoed op pad. Hoewel we een vrij groot gebied hebben bestreken, viel het resultaat enigszins tegen. Niet qua aantal soorten, want er werden maar liefst 165 soorten genoteerd. Maar met zoveel wijd open ogen had een potentieel goed gebied als dit wat mij betreft een of meer echte topstukken mogen opleveren, zoals de uiterst zeldzame en ernstig bedreigde Grauwstelige russula (*Russula decolorans*), die een paar jaar terug elders in het Drents-Friese Wold een keer is gevonden.

Maar goed, niet zeuren; er viel genoeg te genieten. Dat begon al op de plek waar we onze auto's parkeerden, aan het einde van een lindelaan. Joop, die altijd op de kleintjes let, kwam met een tak aanlopen met daarop vreemde groeiseltjes: een dik, zwart steeltje met daarop een bleek, glanzend bolletje. Geen idee, nooit eerder zoiets gezien. Thuis vond Eef al snel

een passende afbeelding: het was het anamorfe (ongeslachtelijke) stadium van het Kleverig lindebekertje. De telemorf (geslachtelijke stadium) ziet er heel anders uit. Dat is een kort gesteelde, tot 10 mm breed, zwart bekerzwammetje dat in dichte groepjes op schors groeit (Krieglsteiner & Häffner, 1985). Beide stadia kunnen naast elkaar voorkomen, maar wij hebben bij Diever geen bekertjes gezien. Het Kleverig lindebekertje is gebonden aan lindehout en pas in 2010 voor het eerst in Nederland gevonden nabij Haarlem. Nu zijn er al meer dan twintig vindplaatsen bekend. De soort ontbreekt in de Drentse paddenstoelenatlas (Arnolds et al., 2015), maar de kaart in de NDFF Verspreidingsatlas laat een stip zien bij Exloo. Dit zou dus de tweede vondst in Drenthe zijn.

Kleverig lindebekertje (*Holwaya mucida*), anamorf op lindetak bij Diever (foto Joop Verburg).

Aan schraalhans-paddenstoelen vonden we op stuifduinen of net aan de voet daarvan een paar keer de Hanenkam, evenals de Roodschubbe gordijnzwam en de Echte tolzwam. Bijzonder waren enkele vondsten van de Purperbruine wolvezelkop, een soort die in Drenthe voornamelijk bij naaldbomen groeit. 2021 was blijkbaar een gunstig jaar voor deze soort, want ook tijdens enkele andere excursies vonden we deze zeldzame en bedreigde vezelkop vaker dan de twee verwante wolvezelkoppen die gewoonlijk veel algemener zijn.

Een andere bij naaldbomen groeiende bijzonderheid is de Kopervloksteelgordijnzwam. Deze soort is goed te herkennen aan de koperrode schubjes op de slanke steel. Hij groeit meestal bij fijnspar en werkt in de Drentse sparrenbossen aan een gestage opmars. Het meest verrassend was wellicht een groep van de Jodoformrussula onder oude dennen langs een zandpad. Deze fraaie russula heeft een doffe, violette, vaak wat gezonde hoed, donkergele lamellen en, zoals de naam aangeeft, een karakteristieke geur van jodoform, het beste waarneembaar aan de steelbasis. In Drenthe is het een grote zeldzaamheid. De paddenstoelenatlas vermeldt slechts twee vondsten, bij Roden (2003) en bij Noord-Sleen (2009) (Arnolds et al., 2015).

Na eerst nog een stukje stuifzand met wat verspreide dennen bezocht te hebben – waar we als enige typerende soort de Okerkleurige vezeltruffel aantreffen en de karakteristieke ridderzwammen ontbraken – liepen we terug via het asfalt fietspad langs de Bosweg dat ik nog kende als een smal schelpenfietspad. Hier groeien soorten met een voorkeur voor

Jodoformrussula (*Russula turci*) (foto Hans Post).

kalkhoudende en/of een meer basische bodem, zoals de Smakelijke melkzwam (*Lactarius deliciosus*) en de Narcisridderzwam (*Tricholoma sulphureum*), die in de zure bossen van het Drents-Friese Woud ontbreken. Hiertussen stonden ongebruikelijke soorten: de Tengere veldridderzwam, vrij algemeen langs de kust en rond Amsterdam maar in Drenthe schaars, en de nog zeldzamere Tweegeurtrechterszwam, waarvan de enige recente vindplaatsen in Drenthe liggen. Dit dankzij Eef Arnolds die een goed zoekbeeld heeft van deze trechterzwam. Veldkenmerken zijn de sterke meelgeur met zoetige component, de glazig aandoende, grijsbruine hoed zonder gestreepte rand en vooral de spits toelopende, donkerbruine, opvallend harde steel. Ook leuk was de vondst van de bedreigde Citroensnedemycena, een fraai kleinood dat in Drenthe toch minder zeldzaam is dan gedacht, mogelijk dankzij de schelpenfietspaden in deze provincie. Van de spectaculaire Goudhoed stonden enkele jonge vruchtlichamen te pronken op zijn al jaren bekende groeipek in een verruigd stukje van de berm tussen het fietspad en de verkeersweg.

Bijzondere soorten (13 Rode-lijstsoorten):

Hanenkam	GE	<i>Cantharellus cibarius</i>
Tweegeurtrechterszwam	Z	<i>Clitocybe menthiodora</i>
Echte tolszwam	GE	<i>Coltricia perennis</i>
Roodschubbige gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius bolaris</i>
Bruine pelargoniumgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius flabellus</i>
Kopervloksteelgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius spilomeus</i>
Dennensatijnzwam	GE	<i>Entoloma cetratum</i>
Sterspoorsatijnzwam	GE	<i>Entoloma conferendum</i>
Kleverig lindebekertje	Z	<i>Holwaya mucida</i>
Purperbruine wolvezelkop	BE	<i>Inocybe leptophylla</i>
Valse wolvezelkop	KW	<i>Inocybe stellatospora</i>
Bleke parasolzwam	KW	<i>Lepiota subalba</i>
Tengere veldridderzwam	Z	<i>Melanoleuca rasilis</i> var. <i>rasilis</i>
Citroensnedemycena	BE	<i>Mycena citrinomarginata</i>
Kleine bloedsteelmycena	GE	<i>Mycena sanguinolenta</i>
Goudhoed	Z	<i>Phaeolepiota aurea</i>
Appelrussula	KW	<i>Russula paludosa</i>
Holsteelboleet	KW	<i>Suillus cavipes</i>
Bruine ringboleet	GE	<i>Suillus luteus</i>

Tweegeurtrechterswam (*Clitocybe menthiodora*) in de berm van het fietspad langs de Bosweg (foto's Eef Arnolds).

18 oktober. Boswachterij Gees

Eef Arnolds

Vanwege aanhoudend enthousiasme alweer een ingelaste excursie naar ons aandachtsgebied, Boswachterij Gees. Het vierde bezoek dit jaar, opnieuw naar een nog niet bezocht gedeelte: twee bosvakken (50 en 55) ten oosten van het Mekelermeer. Ook hier een afwisseling van naald- en loofbos en gemengde opstanden, oude en jonge percelen, vaak vochtig en met een mosrijke ondergroei.

In een beukenbos raapte iemand met goede ogen een paar afgefallen napjes op waarop kleine witte schijfjes groeiden. Het Beukennapvlieskelkje, heel toepasselijk. Volgens onze atlas is het in Drenthe een zeer zeldzame soort, met de aantekening dat dit zwammetje ongetwijfeld over 't hoofd gezien wordt. Dat geldt nog steeds.

Beukennapvlieskelkje (*Hymenoscyphus fagineus*) op een beukennapje (foto Eef Arnolds).

De bermen van de grazige bospaden waren plaatselijk schraal en vormden een geschikte groeiplaatsen voor aardige soorten als de Hanenkam, Roodschubbe gordijnzwam, Olijfplaatgordijnzwam en Sterspoorsatijnzwam. Hier stond ook een toefje middelgrote, helder bruinoranje gordijnzwammen. Weliswaar een beetje oud en verfomfaaid, maar door de kleur opvallend genoeg om er eentje mee te nemen voor nader onderzoek. Het bleek de Oranje mosbosgordijnzwam, landelijk en in Drenthe een zeldzaamheid van schrale naaldbossen.

Oranje mosbosgordijnzwam (*Cortinarius fulvescens*) (foto Eef Arnolds).

In een andere mossig-grazige berm stond een paddenstoel die er wel wat op leek, maar de vruchtlichamen waren kleiner en slanker en de hoed was mat roodbruin. Groot was mijn verrassing toen onder de microscoop bleek dat het geen gordijnzwam was, maar een zompzwam (geslacht *Alnicola*) met brandnetelhaarvormige cystiden aan de lamelsnede. Andere kenmerken, zoals de sterke radijsgeur en de bittere smaak, leidden al snel naar de Bittere zompzwam, een uiterst zeldzame paddenstoel die ik nog nooit in levende lijve had gezien. Volgens de Nederlandse Standaardlijst en de Verspreidingsatlas valt het met die zeldzaamheid nogal mee ('vrij zeldzaam'), maar er bestaat binnen dit groepje zompzwammen veel verwarring. De Bittere zompzwam wordt vaak verwisseld met de Geraniumzompzwam (*Alnicola geraniolens*) die, zoals de naam suggereert, naar tuingeraniums ruikt en niet bitter smaakt. Die soort is zeker veel wijder verbreid dan de Bittere zompzwam. Voor mij was dit de vondst van de dag!

Bittere zompzwam (*Alnicola amarescens*) (foto Eef Arnolds).

In totaal werden vandaag 163 soorten genoteerd, waaronder 13 Rode-lijsters. Mooie aantallen, maar in Boswachterij Gees raken we daar onderhand aan gewend.

Bijzondere soorten (13 Rode-lijstsoorten):

Bittere zompzwam	BE	<i>Alnicola amarescens</i>
Hanenkam	GE	<i>Cantharellus cibarius</i>
Kleine korrelinktzwam	KW	<i>Coprinopsis stercorea</i>
Roodschubbig gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius bolaris</i>
Olijfplaatgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius scaurus</i>
Oranje mosbosgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius fulvescens</i>
Dennensatijnzwam	GE	<i>Entoloma cetratum</i>
Sterspoorsatijnzwam	GE	<i>Entoloma conferendum</i>
Zilversteelsatijnzwam	KW	<i>Entoloma turbidum</i>
Oranje mosklokje	KW	<i>Galerina calyptrata</i>
Bruine moeraszwavelkop	KW	<i>Hypholoma udum</i>
Veenmosgrauwkop	KW	<i>Lyophyllum palustre</i>
Valse sterpoorvezelkop	GE	<i>Inocybe pseudoasterospora</i> var. <i>microsperma</i>
Purperbruine mycena	Z	<i>Mycena purpureofusca</i>
Kleine bloedsteelmycena	GE	<i>Mycena sanguinolenta</i>
Holsteelboleet	KW	<i>Suillus cavipes</i>

25 oktober. Boswachterij Gees

Eef Arnolds

Boswachterij Gees is rijk aan groot dood hout (foto Geert de Vries).

Voor algemene informatie over Boswachterij Gees verwijs ik naar eerdere excursieverslagen. Vandaag was de tweede van te voren aangekondigde PWD excursie naar Gees. We verkenden met 15 deelnemers de noordoosthoek van deze boswachterij vanuit de parkeerplaats van de Anne de Vrieshoek. Deze parkeerplaats hoort bij een bescheiden dagrecreatieterrein met een speelveldje, een ondiepe gegraven visvijver en een paar picknicktafels.

De omgeving van de parkeerplaats wijkt sterk af van de rest van de boswachterij. Hier geen voedselarm bos, maar een voedselrijke omgeving met aangeplante haagbeuken en hazelaars, met een ondergroei van bramen en brandnetels. Het zou best eens een boerenerf geweest kunnen zijn. En inderdaad, op de interessante website Topotijdreis, die alle Nederlandse topografische kaarten laat zien vanaf 1815 tot heden, zijn op de kaart van 1972 op deze plek een woning en een schuur te zien met een aangrenzend weilandje en een kwekerij. Geen wonder dat het bos hier voedselrijk van karakter is. Daarbij horen paddenstoelen als de Gekraagde aardster (*Geastrum triplex*), Groene anijstrechtterzwam (*Clitocybe odora*), Satijnsteelfranjehoed (*Psathyrella lutensis*) en Heksenschermpje (*Mycena rosea*). Deze soorten zijn elders in de Boswachterij schaars en groeien alleen in verrijkte wegbermen. Ook sommige houtpaddenstoelen duiden hier op voedselrijkdom, zoals de Roestkleurige borstelzwam (*Hymenochaete rubiginosa*) en de Gele stekelkorstzwam (*Mycoacia uda*). De verharding van de weg en parkeerplaats bestond uit gemalen puin, hetgeen kennelijk geleid heeft tot uitspoeling van kalk naar de bermen, gezien het voorkomen van basen minnende soorten als het Verkleurzwammetje (*Melanophyllum haematospermum*) en de Witte kluiufzwam (*Helvella crispa*).

Gele stekelkorstzwam (*Mycoacia uda*) op tak van loofboom bij de Anne de Vrieshoek (foto Joop Verburg).

Langs het fietspad parallel aan de Mepperstraat staan oude beuken op wat schralere grond, deels met een grazige ondergroei. Hier groeiden een paar minder gewone beukensymbionten, zoals de Beukenridderzwam (*Tricholoma ustale*) en het Poedersteeltje (*Inocybe petiginosa*). De meest bijzondere vondst was hier de zeldzame Kleinsporige gordelsteelgordijnzwam, in het veld net zo gewoontjes als veel andere gordijnzwammen uit het ondergeslacht *Telemonia*: middelgroot en middelbruin. Onder de microscoop vallen de kleine sporen als eerste op, zoals de naam suggereert. Gordels op de steel zijn echter vaag of ze ontbreken.

Enkele tientallen meters vanaf de Anne de Vrieshoek wordt het bosbeeld weer 'normaal' voor een Drentse boswachterij, dat wil zeggen gemengde opstanden van spar, lariks, den, zomereik, berk, beuk en enkele andere bomen, vaak met een mosrijke ondergroei en indicatoren van zure bodem, zoals Pijpenstrootje en wat Struikhei. Langs de oever van de plas ontdekte Rob onder berken een kleine, geelbruine, niet hygrofane gordijnzwam die na microscopisch onderzoek de Okervezelgordijnzwam bleek te zijn. De soort staat in Nederland en Drenthe als zeer zeldzaam te boek, maar hij is inmiddels al op vijf plekken in Boswachterij Gees aangetroffen. Onder wilgen groeide daar de Wilgenzompzwam. In het bosvak van de Anne de Vrieshoek (Gees nummer 66) stond de teller voor de lunchpauze al op 128 soorten. En het mooiste moest nog komen.

Wat zuidelijker kwamen we door een recent aangeplante beukenopstand met bomen van ongeveer twintig jaar oud. Ondanks de jonge leeftijd groeiden er al enkele karakteristieke en

Oerbosachtig tafereeltje in bosvak 63 (foto Geert de Vries).

in Drenthe minder algemene paddenstoelen van beukenbossen, bijvoorbeeld op afgestorven takken het Beukenkorrelkopje en de Porseleinzwam (*Oudemansiella mucida*), op levende stammen het Mosschelpje (*Chromocyphella muscicola*) en op de grond de mycorrhizavormende Purperbruine boleet. Het Mosschelpje stond tot voor kort in ons land te boek als een grote zeldzaamheid, maar Dam & Boomsliiter (2009) vonden bij gericht zoeken dit paddenstoeltje op tientallen plekken, doorgaans parasiterend op Klauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme* s.l.) en meestal op beuken. Veel opvallender dan de minuscule witte vruchtlichaampjes zijn de karakteristieke dode, uitgebleekte, cirkelvormige plekken in mostapijtjes op bomen, die door het mycelium van het Mosschelpje worden veroorzaakt. Vruchtlichamen zijn ook in de herfst lang niet altijd aanwezig. Wij vonden in het jonge beukenbos wel goed ontwikkelde witte schelpjes.

Sommige deelnemers waren al moe en voldaan huiswaarts gekeerd, toen we met de krasse knarren in een vochtig, bijna ondoordringbaar sparrenbosje belandden waar dode stammen kriskras over elkaar heen lagen en de greppeltjes dichtgegroeid waren met veenmos. Het bosbeeld deed mij denken aan natuurlijke sparrenbossen in het noorden van Belarus.

Gestreept oorzwammetje (*Crepidotus applanatus*) op sterk vergane stam van Fijnspar (foto's Eef Arnolds).

Sommige stammen waren al bijna tot molm vergaan. Op verschillende sterk verrotte stammen groeiden vrij grote en opvallend afgeplatte, witte schelpzwammen. Microscopische controle wees uit dat het ging om het Gestreept oorzwammetje, gemakkelijk te herkennen aan de kleine ronde sporen. De soort ontbreekt in onze paddenstoelenatlas en het is de eerste zekere vondst in Drenthe. Eerdere opgaven uit Drenthe op waarneming.nl zijn onjuist of onzeker. Volgens de digitale Verspreidingsatlas van de Nederlandse Mycologische Vereniging zou het Gestreept oorzwammetje in Nederland vrij algemeen zijn, maar Rob en ik kennen in een halve eeuw mycologisch veldwerk de soort alleen uit het buitenland! Dit vraagt om een kritische analyse van de beschikbare gegevens.

Broekbosfranjehoed (*Psathyrella rannochii*) op sterk vergane sparrenstam (foto Joop Verburg).

Op een van deze sparrenstammen groeiden verspreid ook een twintigtal franjehoedjes met weinig opvallende kenmerken, maar desondanks direct herkenbaar als iets apart. De microscoop wees uit dat het ging om de Broekbosfranjehoed, onder meer op grond van de kleine sporen ($6,5-8 \times 3,5-5 \mu\text{m}$) zonder kiempore. Het is in West-Europa een zeer zeldzame soort met in Nederland alleen een paar vondsten in Drenthe. De Broekbosfranjehoed is voor het eerst beschreven van zaagsel van naaldbomen in Schotland (Kits van Waveren, 1985). Vlak buiten dit oerbosje stond op een halfvergane stronk een grote, opvallende houtzwam met een glanzende, orangerode hoed en een zijdelings aangehechte steel. Hij werd aanvankelijk eendrachtig benoemd als Gesteelde lakzwam (*Ganoderma lucidum*), maar die soort groeit gewoonlijk op loofhout in rijkere habitats. In dit geval groeide de paddenstoel met zekerheid op naaldhout, hetgeen gedemonstreerd werd door de vruchtlichamen van de Stekeltrilzwam (*Pseudohydnum gelatinosum*) aan de andere kant van de stronk. Het was hoogst waarschijnlijk een lariks. Ik herinnerde me uit de boeken een verwante lakzwam op naaldbomen en nam ter controle het vruchtlichaam mee. Het bleek te gaan om *Ganoderma valesiacum*, alleen bekend van natuurlijke larikswouden in Centraal-Europa en ook daar zeldzaam! Verschillen met de Gesteelde lakzwam zijn: de korst aan bovenzijde is meer oranje-rood gekleurd en vertoont bij ouderdom barsten, het vlees is wit in plaats van bruinachtig, de sporen zijn wat groter en slanker en de soort groeit uitsluitend op lariks (Berniccia, 2005). Alles klopte. Onze houtzwammenspecialist Peter-Jan Keizer heeft inmiddels de determinatie bevestigd. Als Nederlandse naam ligt 'Lorkenlakzwam' voor de hand. Een ronduit spectaculaire vondst!!

De 'Lorkenlakzwam' (*Ganoderma valesiacum*) omringd door bewonderaars (foto Geert de Vries).

'Lorkenlakzwam' (*Ganoderma valesiacum*); links op sterk verrotte stronk van lariks (foto Joop Verburg); rechts doorsnede met opvallend wit vlees in steel en hoed (foto Eef Arnolds).

Op de streeplijsten zijn vandaag uiteindelijk 231 soorten genoteerd, een van de hoogste aantallen ooit tijdens een excursie sinds de oprichting van de PWD in 1999. Een overtuigend bewijs voor de mycologische én ecologische kwaliteiten van de Boswachterij Gees. Dan zijn er toch nog 'bosdeskundigen' die beweren dat de biodiversiteit in de huidige bossen op zandgronden te wensen over laat en dat ze daarom nodig op de schop moeten.....

Bijzondere soorten (12 Rode-lijstsoorten):

Kastanjebruine zompzwam	Z	<i>Alnicola rubriceps</i>
Wilgenzompzwam	KW	<i>Alnicola salicis</i>
Roodschubbe gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius bolaris</i>
Kleinporige gordelsteelgordijnzwam	GE	<i>Cortinarius depressus</i>
Okervezelgordijnzwam	GE	<i>Cortinarius ochrophyllus</i>

Gestreept oorzwammetje	Z	<i>Crepidotus applanatus</i>
Dennensatijnzwam	GE	<i>Entoloma cetratum</i>
Zilversteelsatijnzwam	KW	<i>Entoloma turbidum</i>
Geelplaatmosklokje	KW	<i>Galerina allospora</i>
'Lorkenlakzwam'	Z	<i>Ganoderma valesiacum</i>
Dunplaathoutzwam	KW	<i>Gloeophyllum trabaeum</i>
Purperbruine wolvezelkop	BE	<i>Inocybe leptophylla</i>
Purperbruine mycena	Z	<i>Mycena purpureofusca</i>
Kleine bloedsteelmycena	GE	<i>Mycena sanguinolenta</i>
Beukenkorrelkopje	Z	<i>Phleogena faginea</i>
Gezoneerde kaaszwam	GE	<i>Postia wakefieldiae</i>
Broekbosfranjehoed	Z	<i>Psathyrella rannochii</i>
Holsteelboleet	KW	<i>Suillus cavipes</i>
Purperbruine fluweelboleet	Z	<i>Xerocomus pruinatus</i>

Poseren voor de reusachtige wortelplaat van een ontwortelde fijnspar in Boswachterij Gees. Van links naar rechts: Geert de Vries, Alida Taylor Parkins, Hans Post, Eef Arnolds, Hendrica Vooijs, Jaap Veneboer, Janny Kramer (foto Joop Verburg).

Maandag 8 november. Lheederzand in Nationaal Park het Dwingelderveld

Rob Chrispijn

De twee in het Dwingelderzand/Lheederzand gelegen kilometerhokken omvatten van west naar oost een vochtige heide met solitaire dennen, een schelpenfietspad, camping De Noordster met grazige bermen, en een gemengd bos op voormalige stuifzandheuveld. We begonnen met dit laatste biotoop. Vermoedelijk moet hier ergens de plek hebben gelegen waar in de vijftiger jaren nog de Bloeddruppelstekelzwam (*Hydnellum peckii*) en de Blauwgestreepte stekelzwam (*H. caeruleum*) voorkwamen. Als je hier rondloopt, kan je je dat soms voorstellen, maar de werkelijkheid anno 2021 is dat twintig deelnemers al blij waren met de vele Zwavelmelkzwammen (*Lactarius chrysorrheus*) die in het meest schrale deel van dit bos groeiden. Meestal kom je deze soort alleen in voedselarme eikenlanen tegen, dus het was een mooie ervaring om ze hier te midden van kwarrige eiken aan te treffen. In dit zelfde stuk groeide bij een van de dennen de Fijnschubbige boleet, ook al zo'n soort die uit de huidige zandgrondbossen vrijwel is verdwenen. Verder zagen we hier de Echte tolzwam en de Hanenkam als relictten uit schralere tijden. Een opmerkelijke vondst was die van de Duindennenzwam die dankzij het vele voorkomen in de duinen landelijk als vrij zeldzaam geldt, maar in het binnenland uitgesproken zeldzaam is. De Drentse atlas vermeldt slechts twee waarnemingen, allebei in voormalige stuifzandgebieden: in het Wapserzand bij Diever op Fijnspar en in het Oosterzand bij Havelte op grove den (Arnolds et al., 2015).

Hoewel niet echt zeldzaam is het altijd leuk om de Roodvezelgordijnwam (*Cortinarius mirabilis*) tegen te komen, dankzij de roodverkleuring – nou ja, vaker een roodbruinverkleuring – van het witte velum, vooral op de steel.

De groep krijgt informatie van Rob Chrispijn aan het begin van het fameuze fietspad langs de Noordster (foto Eef Arnolds).

Het terrein van de camping leverde dit keer niet veel op, dus we verlegden onze aandacht naar het fietspad in de richting van de Davidshoeve, waarvan de berm bij voldoende regen eigenlijk altijd interessant is voor paddenstoelen. We vonden er karakteristieke soorten voor basenhoudende zandgronden als Gekraagde aardster (*Geastrum triplex*) en Grote aardster (*G. pectinatum*), Aarddrager (*Inocybe splendens*), Lilagrijze vezelkop (*I. griseoillacina*) en de algemene maar wonderschone Valse Kopergroenzwam (*Stropharia coerulea*). De heide met verspreide dennen aan de westkant van het fietspad is vochtig dankzij een dicht aan de oppervlakte liggende leemlaag en vormt daarmee een gunstig biotoop voor de Roodbruine melkzwam die in ons land slechts van een klein aantal vindplaatsen bekend is maar die hier elke herfst groeit, vaak in grote getale. Typerend voor deze soort zijn de slijmerige hoed en de zogenaamde druppelvlekken; donkere, ronde plekjes op de steel.

Roodbruine melkzwam (*Lactarius hysginus*) in heide-dennenbos (foto Rob Chrispijn).

Onverwachts was de vondst van de Grijze vorkplaat, eertijds een algemene soort van heiden, maar zo sterk achteruitgegaan dat hij als ernstig bedreigd op de Rode Lijst staat. Opmerkelijk was hier ook de Kaarslichtgordijnzwam, een soort die we goed kennen van de betere fijnspaarrenbossen maar die blijkbaar ook bij Grove den kan groeien. In totaal zijn er op deze dag 123 soorten genoteerd.

Bijzondere soorten (8 Rode-lijstsoorten):

Hanenkam	GE	<i>Cantharellus cibarius</i>
Grijze vorkplaat	EB	<i>Cantharellula umbonata</i>
Echte tolzwam	GE	<i>Coltricia perennis</i>
Kaarslichtgordijnzwam	Z	<i>Cortinarius tortuosus</i>
Duindennenzwam	Z	<i>Diplomitoporus flavescens</i>
Oranje mosklokje	KW	<i>Galerina calyptrata</i>
Roodbruine melkzwam	BE	<i>Lactarius hysginus</i>
Heidekleefsteelmycena	KW	<i>Mycena pelliculosa</i>
Kleine bloedsteelmycena	GE	<i>Mycena sanguinolenta</i>
Fijnschubbige boleet	BE	<i>Suillus variegatus</i>

Grijze vorkplaat (*Cantharellula umbonata*) in heide-dennenbos (foto Rob Chrispijn).

Literatuur

- Arnolds, E. & A. van den Berg. 2013. Beknopte standaardlijst van Nederlandse Paddenstoelen. Nederlandse Mycologische Vereniging, Utrecht.
- Arnolds, E. & R. Chrispijn. 2015. Paddenstoelen op de Grote Startbaan bij Havelte. Rapport Paddestoelen Werkgroep Drenthe, Beilen. 23 pp.
- Arnolds, E., R. Chrispijn & R. Enzlin (red.). 2015. Ecologische Atlas van Paddenstoelen in Drenthe. Paddestoelen Werkgroep Drenthe, Beilen.
- Arnolds, E. & M. Veerkamp. 2008. Basisrapport Rode Lijst Paddenstoelen. Nederlandse Mycologische Vereniging, Utrecht.
- Bernicchia, A. 2005. Polyporaceae s.l. Fungi Europaei 10. Candusso, Alassio.
- Dam, N. & M. Boomsliuter. 2009. Heksenkringen in het mos. Coolia 52: 67-72.
- Kits van Waveren, E. 1985 The Dutch, French and British species of *Psathyrella*. Persoonia Suppl. 2.
- Kriegelsteiner, G.J. & J. Häffner. 1985. Über *Holwaya mucida* (S. Schulzer von Müggenburg 1860) R.P. Korf & G.S. Abawi 1971, subsp. *mucida* Korf & Abawi 1971 und ihr Vorkommen in Europa. Zeitschrift für Mykologie 51: 131-138.
- Nauta, M. & E.C. Vellinga. 1995. Atlas van Nederlandse paddestoelen. Balkema, Rotterdam, Brookfield.

WAT DOET DE STICHTING PADDESTOELEN WERKGROEP DRENTH (PWD)?

De doelstellingen van de PWD zijn:

- Het organiseren en stimuleren van paddenstoelenonderzoek in Drenthe, vooral door middel van excursies, inventarisaties van terreinen en bijeenkomsten.
- Het verzamelen van paddenstoelengegevens in Drenthe in een databestand in samenwerking met de Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Het publiceren over paddenstoelen in Drenthe in een nieuwsbrief, rapporten en boeken.
- Het beschikbaar stellen van gegevens aan terreinbeheerders en het verstrekken van beheeradviezen om mycologische waarden te behouden of te vergroten.
- In voorkomende gevallen het uitvoeren van al dan niet betaalde opdrachten wat betreft veldonderzoek aan paddenstoelen.
- Educatie op het gebied van paddenstoelenkennis en -bescherming door het organiseren van openbare excursies en lezingen, en het verlenen van medewerking aan natuureducatie.
- Het verstrekken van informatie over paddenstoelen aan geïnteresseerden, terreinbeheerders en provinciale media.

Ook belangstellenden uit andere delen van Nederland zijn van harte welkom om deel te nemen aan de activiteiten van de werkgroep!

De Activiteiten van de Stichting Paddestoelen Werkgroep Drenthe worden ondersteund door een subsidie van de Provincie Drenthe.

CANTHARELLUS, DE NIEUWSBRIEF VAN DE PWD

De Paddestoelen Werkgroep Drenthe verzendt ten miste één keer per jaar een aflevering van het tijdschrift *Cantharellus* aan haar medewerkers, organisaties actief in natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeheer, en andere belangstellenden. Met ingang van 2013 wordt dit tijdschrift, tevens nieuwsbrief van de PWD, in principe alleen digitaal verspreid. Geïnteresseerden kunnen de digitale aflevering kosteloos ontvangen door zich schriftelijk of per e-mail op te geven bij onderstaand contactadres.

Cantharellus en eerder verschenen nieuwsbrieven van de PWD kunnen kosteloos worden gedownload op de website van de PWD. Hier kan men ook terecht voor actuele informatie over het programma en publicaties van de PWD.

HET BESTUUR VAN DE PADDESTOELEN WERKGROEP DRENTH

Voorzitter/penningmeester: Eef Arnolds, Holthe 21, 9411 TN Beilen

Bestuurslid: Rob Chrispijn, Jodenweg 1, 8385 GP Vledderveen.

Bestuurslid: Joop Verburg, Waardeel 4, 7921 WG Zuidwolde.

CONTACTGEGEVENS VAN DE PADDESTOELEN WERKGROEP DRENTH

Contactadres: Eef Arnolds, Holthe 21, 9411 TN Beilen, eefarnolds@hetnet.nl.

Website: <https://paddenstoelenwerkgroepdrent.com/>.

Bankrekening NL65INGB0006745491 t.n.v. Stichting Paddestoelen Werkgroep Drenthe

Men wordt dringend verzocht om wijzigingen in postadres of e-mailadres tijdig door te geven aan het contactadres!

Also interested mycologists from abroad have free access to our website and can receive our digital journal Cantharellus free of charge by sending an e-mail to: eefarnolds@hetnet.nl.